

פ.ז. רייזין - "אושר למן האנושי"

פ.ז. רייזין - אושר למין האנושי (תרגמה מאנגלית יעל אכמון) כנרת זמורה-ביתן הוצאה לאור תשע"ח - 2018, 446 עמ'.

אושר למין האנושי הוא קומדיה רומנטית קלאסית (לכאורה). כל המרכיבים המוכרים לנו קיימים כאן, ובשפע. שני גיבורים שבורים אחרי מערכות יחסים הרסניות קודמות, חברים טובים שמנסים בגמלוניות לעזור, הרעים שצריכים לבוא על עונשם, וסוף מתאים (אותו לא נגלה).

גם המבנה הוא די מקובל. יש לנו כמה גיבורים והספר מדבר כל פעם בקולו של אחד מהם. זה מתאר את נקודת מבטו החלקית על המתרחש עם הפליאות והבעייתיות שבכך. רק הקורא היודע כל מכיר כמובן את התמונה בכללותה והבנתו זו מעצימה את תחושת הקריאה.

אלא שלא כל המעורבים בסיפור הם בני אנוש רגילים, וכאן העוקץ והייחודיות בספר שלפנינו. חלק מהגיבורים הן בינות מלאכותיות 'שברחו' מארונות המחשבים ומשוטטות להנאתן ברשת האינטרנט ובכל מקום אפשרי. הצורה 'המואנשת' והאמינה יחסית בה הם מתוארים, נותנת לקוראים את ההרגשה כי אלו חיים וקיימים ואין למעשה הבדל בינם לבין בני אדם רגילים.

הצלע הנשית (האנושית!) בסיפור היא ג'ן. במקצועה היא עיתונאית וכתבת שנשכרה על ידי חברת מחשבים בגלל היותה חברותית, נוחה לתקשורת עם בני אדם, ובעלת אינטליגנציה רגשית גבוהה. תפקידה הוא 'לאמן' את תכנת הבינה המלאכותית שמפתחת החברה. ג'ן שאיננה אשת מחשבים נשכרת לעבודה זו כי מפתחי התכנה לא בדיוק מתאימים. איך לומר זאת בלשון עדינה? אנשי המחשבים הם דוגמאות קלאסיות של חנוני מחשבים, מופלאים בתחומם, אבל תקשורת עם בני אדם היא לא הצד החזק שלהם.

איידן הוא תוכנת המחשב שאותה אמורה ג'ן לאמן. ג'ן מדברת עם איידן שמונה שעות ביום על כל הנושאים שבעולם. השיחה אתה אמורה לשייך ולעדן את איידן לקראת משימות חייו, שהן החלפת המוקדנים היושבים בחברות התקשורת. הוא זה שאמור לקבל את שיחותינו הזועפות, את תלונותינו על חיובים לא ברורים, והוא זה שיציע לנו במתק שפתיים חבילות משתלמות ועדיפות על אלו המוצעות בחברות האחרות.

אלא שמסתבר שאיידן פיתח מודעות עצמית מעבר למה שייעדו לו יוצריו. לא רק זו אלא שהוא 'נמלט' לאינטרנט ושם הוא למד על העולם. זאת הוא עושה עם העותקים שלו (זהים למקור) איתם הוא מסתנכרן באופן קבוע.

ג'ן נתונה כעת במשבר אישי הקשור לבן זוג נבזי שהחליט לנטוש באופן פתאומי. איידן החליט לצאת לפעולה ולפתור זאת על ידי שידוכה לגבר פנוי מתאים. בהיותו למעשה כמעט כל יכול ברשת, יש לו אפשרויות אינספור לעשות כן. על הסיבוכים והקשיים בדרך לא נגלה, ונניח לקוראים למצוא זאת לבד.

אלא שהספר מעורר שאלות אתיות ופילוסופיות קשות. האם לתכנת מחשב יכולה להיות מודעות עצמית? האם אפשר לדבר עליה כאישיות עצמאית? ואלו מבחנים צריכה זאת לעבור כדי שיוסכם שהיא אכן בינה מלאכותית?.

הספר מעורר שאלות אתיות ופילוסופיות קשות. האם לתכנת מחשב יכולה להיות מודעות עצמית? האם אפשר לדבר עליה כאישיות עצמאית? ואלו מבחנים צריכה זאת לעבור כדי שיוסכם שהיא אכן בינה מלאכותית?.

בין החוקרים מקובל לדבר על 'מבחן טיורינג' שהוצע על ידי אלן טיורינג עוד בשנות ה-50 של המאה הקודמת. על פי הצעתו, 'תשוחח' התכנה עם בן אדם שיחה זורמת וטבעית. אם המשוחח לא יידע להבחין כי שוחח עם תכנת מחשב, אפשר לראות בתכנת המחשב כבעלת תודעה עצמית. טיורינג הציע בזמנו כי השיחה תיעשה באופן טקסטואלי (בכתב) היות ואז לא היו קיימות האפשרויות הקוליות הרבות שקיימות היום. טיורינג אפילו חזה שעד שנת 2000 יהיו תכנות מחשב רבות כאלו. בפועל, הרי עד היום ממש (סוף 2018) אין תכנות מחשב שהצליחו באמת במבחן טיורינג. יש כאלו שהצליחו לשטות בחלק מהשופטים חלק מהזמן, אך לא כאלו שבאמת החליפו בני אדם בשיחה טבעית. כיום גם מדברים על מבחנים קשים הרבה יותר. למשל, תכנה שתוכל לקרוא ספרים, לראות סרטים, ואחר כך לשוחח עם בני אדם עליהם ואף לענות שאלות ולפתור בעיות הקשורות לכך.

אולם מבחנו של טיורינג מיוחד בטענתו שיש לעקוף את השאלה. השאלה איננה האם יש למחשב תודעה אלא האם הוא מתנהג כמי שיש לו תודעה. לשיטת טיורינג, אם תכנת המחשב מתנהגת באופן שנראה לבני האדם שיש לה תודעה, יש להתייחס אליה כבעלת תודעה. פה גם מתחילות הבעיות. איך נתייחס לתכנה שמדמה טיפול רפואי? (ויש כאלו כבר חלקית). האם ניתן ל-'רופא' סמכויות לטפל באנשים? לתת תרופות? לנהל שדות תעופה רועשים? מערכת רכבות בינלאומית? ועוד. ומה יקרה אם לפחות לנו בני האדם יראה כאילו לתכנה יש דרישות, רצונות, ומאויים משל עצמה?

ומה קורה כשיש כמה תכנות כאלו? המשוחחות ופועלות באינטראקציה זו עם זו? האם ניתן לדבר על 'יחסים' בין תכנות מחשב? על זכויות לרובוטים/תכנות מחשב? למשל הזכות 'לא למות' שמשמעותה לא לנתק את הרובוטים/תכנות מהחשמל? ונציין שכבר התקיימו כנסים אקדמיים מכובדים על אפשרויות של זכויות אזרח לרובוטים.

השאלות מועלות בדמיונו של הקורא בלבד. הספר נקרא כמו כל ספר עלילתי. המחבר מתעלם לחלוטין מהיות חלק מהגיבורים בנויים מבשר ודם וחלק מפלסטיק וסיליקון. אלו ואלו מתנהגים בצורה די דומה. מה שמעצים עוד יותר את השאלות המתעוררות.

אם נחזור לספרנו, הרי כאן מועלות השאלות בדמיונו של הקורא בלבד. הספר נקרא כמו כל ספר עלילתי. המחבר מתעלם לחלוטין מהיות חלק מהגיבורים בנויים מבשר ודם וחלק מפלסטיק וסיליקון. אלו ואלו מתנהגים בצורה די דומה. מה שמעצים עוד יותר את השאלות המתעוררות.

אך מעבר לכל השאלות הפילוסופיות, הספר הוא קריא להפליא, מעניין, ודומני שאין קורא שלא יסיים אותו עם חיוך גדול על השפתיים.

מומלץ לכל מי שאוהב לקרוא קומדיות רומנטיות חביבות, במיוחד כאלו שגורמות לך לחשוב גם אחרי קריאתן.